

УДК 35.07:005.591.4

Худавердієва Вікторія

ORCID iD 0000-0002-0100-5079

e-mail: viki75807@gmail.com

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК РІЗНОВИДНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ: ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

[https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2\(14\)-221-237](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-2(14)-221-237)

Анотація. Статтю присвячено розв'язанню проблеми оцінки ефективності та результативності адміністративного управління під час реформування у сфері державного управління (далі – ДУ). Досліджено сутність ДУ як явища, яке лежить поза правовою площиною, оскільки управління – це властивість всіх організованих систем, які існують не тільки у державній та соціальній сферах, а і в інших областях. Незважаючи на те, що галузь права відіграє похідну роль щодо державного управління як один з його об'єктивних проявів, для аналізування особливостей управлінських відносин необхідно усвідомлювати природу та ознаки державного управління. Розглянуто основні питання організації та забезпечення функціонування ДУ в Україні. Особливу увагу приділено виміру ефективності державного управління від загальних підходів до конкретно-предметних. Оцінка ефективності управління і державних органів влади, і суспільства необхідна. Це дає змогу контролювати якість діяльності державних інститутів. Критерії ефективності ДУ формуються на основі системи суб'єктивних цінностей, виражених в ідеології громадсько-державного устрою, політичному курсі, у концепціях, політичних установах та нормах системи управління, за якими стоять національно-державні інтереси. Державне управління орієнтоване на цілеспрямовану зміну керованого громадського об'єкта на користь останнього та держави. Ефективність управлінської діяльності у будь-якій області, зрештою, вимірюється тим, якою мірою досягається ця мета. У подальших дослідженнях необхідно сформувати ефективну систему державного управління процесами соціально-економічного розвитку з урахуванням сучасних вимог щодо забезпечення прозорості та ефективності діяльності державних інститутів. Для підвищення ефективності ДУ окремими сферами громадського життя в Україні необхідно запроваджувати систематичну оцінку їхньої діяльності.

Ключові слова: державне управління, соціальне управління, органи державної влади, ефективність державного управління, держава.

Постановка проблеми. Державне управління – це специфічний вид державної діяльності, відмінний від інших проявів, навіть від управлінських недержавних формувань.

ДУ – різновид соціального управління (далі – СУ), з функціонуванням якого традиційно пов'язане формування особливої правової галузі, а саме – адміністративного права [1]. З огляду на це особливий інтерес становить питання про співвідношення державного управління та виконавчої влади, що є організаційним початком державної розпорядно-виконавчої діяльності [2]. Отже, ДУ – це різновид управління соціального, воно орієнтоване на цілеспрямовану зміну керованого громадського об'єкта на користь останнього та держави. Ефективність управлінської діяльності у будь-якій області, зрештою, вимірюється тим, якою мірою досягається ця мета.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі можна знайти чимало досліджень, присвячених співвідношенню категорії державного управління. Особливостям управління об'єктами державного сектору економіки присвячено численні роботи видатних вітчизняних вчених. Зокрема, В. Бакуменко, О. Белоусова, В. Белоусов, В. Гілко, Л. Кормич, О. Гансова, О. Оболенський, В. Князев, О. Кілієвич, О. Рудченко та інші науковці присвятили чимало часу теоретичним розробкам у галузі ДУ [3–8]. У 80-ті роки ХХ століття набула поширення так звана теорія державного управління, що мала основним своїм предметом вивчення саме управлінсько-правових особливостей ДУ [9].

Метою статті є обґрунтування необхідності впровадження і визначення основних положень та принципів методики оцінки ефективності та результативності ДУ з огляду на актуальність проблеми реформування публічного управління в Україні.

Мінливі соціально-економічні умови сучасного світу спричиняють виникнення нових цілей та завдань перед державною службою, незіставні за своїми масштабами, складністю та комплексністю із завданнями держави у ХХ, ба більше, у ХІХ столітті [10]. Для того, щоб дати гідну відповідь на ці виклики, органи державної влади та державні службовці змушені не лише переглядати звичні, традиційні методи управління, а й постійно підвищувати ефективність своєї діяльності. Об'єктивна форма ДУ має різноманітні прояви, які у підсумку дають об'єктивно-об'ємне уявлення про результати

управління та його ефективність. Проте, щоб визначити результат управління та оцінити отриманий ефект, потрібно знайти відповідні критерії, показники та індикатори. Соціальні системи мають забезпечувати благополучне співіснування найбільшої кількості членів суспільства.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження склали теоретичні розробки та методичні підходи, що забезпечують комплексність та системність вивчення проблем ефективності та результативності ДУ. Вони містять ключові передумови для розкриття сутності понять соціального та державного управління. Зазначене дає змогу виділити фактори, що впливають на ефективність ДУ. Це сучасні та класичні управлінські теорії, загальнонаукові концепції, діалектика, системний аналіз, сучасні методи статистичного аналізу, а також методи узагальнення, угруповань та синтезу. Методологічну основу дослідження склали принципи пізнання соціальних явищ у їх взаємозв'язку та взаємозумовленості з погляду теорії та практики. У дослідженні використовувався логічний, порівняльно-правовий метод, а також історико-правовий метод пізнання, що дало змогу розкрити особливості трактування в теорії права та держави ефективності державного управління, державної влади, функціонування системи державного управління.

Нормативну основу цієї роботи склали нормативно-правові акти України та зарубіжних держав, в яких закріплено соціальні права громадян, а також нормативно-правові акти, в яких визначено повноваження державних органів щодо їх реалізації. Інформаційною та емпіричною базою дослідження слугували праці, науково-практичні розробки вітчизняних та зарубіжних авторів у галузі ДУ, акти правозастосовної практики, статистичні дані, бази даних Інституту Світового банку, міжнародні індекси якості державного управління: за даними Міжнародної неурядової організації Transparency International та Світового економічного форуму.

Виклад основного матеріалу. СУ повною мірою відповідає ознакам та особливостям управління взагалі, однак

як явище, властиве винятково соціальним системам, характеризується і власними особливостями, які досить вдало описані в науковій літературі. Соціальне управління наділяється такими ознаками:

- СУ є лише там, де виявляється спільна діяльність людей, тобто управління організовує людей саме для спільної діяльності у певні колективи;

- СУ своїм головним призначенням має впорядковувальний вплив на учасників спільної діяльності, що надає взаємодії людей організованості;

- СУ має як головний об'єкт впливу поведінку (дії) учасників спільної діяльності, тобто являє собою керівництво поведінкою людей;

- СУ досягає своїх цілей у межах громадських зв'язків, що є по суті управлінськими відносинами;

- СУ базується на певній субпідлеглості свобод людей – учасників управлінських відносин. Звідси – владність соціального управління, яка означає, що суб'єкт управління формує і реалізує панівну волю, а об'єкт підпорядковується їй;

- СУ потребує особливого механізму його реалізації, який уособлює суб'єкти управління. У ролі таких виступають певні групи громадян, організаційно створені як відповідні органи управління [9].

Таким чином, соціальне управління – це владні взаємовідносини, що виникають між людьми, об'єднаними в соціум, спрямовані на корегування поведінки керованих суб'єктів (у сукупності являють собою об'єкт управління) керуючими суб'єктами (виступають як органи управління). Слід зазначити, що СУ пов'язане з поняттям адміністрації, адміністрування. Адміністрування (тобто управління, розпорядження, завідування в найширшому значенні цього слова) здійснюється за всіх можливих варіантів соціального управління, пов'язаних із формуванням спеціалізованого керуючого органу – адміністрації, чи то державне, чи внутрішньо організаційне управління. Якщо йдеться про адміністративну владу, ми зазвичай розуміємо не тільки владу виконавчу, а і місцеву, і владу роботодавця щодо працівників, і владу лідера політичної партії щодо її членів [4–5; 10–16].

Об'єктивна форма державного управління має різноманітні прояви, які у підсумку дають об'єктивно-об'ємне уявлення про результати управління та його ефективність. Але для того, щоб визначити результат управління та оцінити отриманий ефект, потрібні відповідні критерії, показники та індикатори. У деяких країнах заходу такі критерії розробляються у спеціальних наукових центрах [12]. У науковій сфері накопичено досить великий досвід дослідження ефективності державного управління та його критеріїв. Значний внесок у такі наукові розвідки зробили вчені-експерти провідних університетів світу та міжнародних організацій.

На сьогодні є декілька методик вимірювання якості державного управління, розроблених міжнародними урядовими та неурядовими організаціями. Найважливішою перевагою міжнародних рейтингів є їхня незалежність, можливість відстежити динаміку розвитку того чи іншого показника в межах однієї країни та порівняти показники різних країн. Ці переваги нівелюють недоліки міжнародних рейтингів, головним з яких є деяка неточність оцінок через неможливість врахувати національну специфіку. Найбільш авторитетні міжнародні індекси якості державного управління становлять: Всесвітній банк, Міжнародна неурядова організація «Transparency International», Світовий економічний форум. Широке застосування набули методики, наведені в табл. 1. Всесвітні показники управління (WGI) – це набір дослідницьких даних, які узагальнюють погляди на якість управління, надані великою кількістю респондентів, опитувань підприємств, громадян та експертів у промислово розвинених країнах та країнах, що розвиваються [17].

Таблиця 1 – Методики та показники оцінки ефективності державного управління. Всесвітні показники управління (WGI)

Методика оцінки ефективності	Основні показники ефективності
1. Індекс розвиненості людського потенціалу (ІРЛП)	Довголіття, середня тривалість життя; грамотність дорослого населення та учнів у початковій, середній та вищій школах; рівень життя, оцінений з урахуванням ВВП на душу населення

Науковий вісник: Державне управління. 2023. № 2(14)

Методика оцінки ефективності	Основні показники ефективності
2. Конкурентоспроможність країни (GCI)	Стан громадських інститутів, ступінь, технологічний рівень, обсяг ринку, конкурентоспроможність підприємств; макроекономічна стабільність, розвиненість фінансового ринку, інноваційний потенціал; здоров'я нації; якість освіти та професійної підготовки кадрів; ефективність ринку праці
3. Всесвітнє обстеження підприємств (WBES)	Діловий клімат; якість нормативного регулювання; взаємодія між бізнесом та державою, рівень корупції; якість державних послуг
4. Індекс непрозорості (Pricewater-house-Coopers)	Корупція у державних органах; гарантованість прав власності; податкова політика; регулювання підприємницької діяльності; стандарти фінансування
5. Методика гранично-критичних показників розвитку (ГКПР)	Усього 22 показники, у тому числі: рівень падіння промислового виробництва; частка в експорті високотехнологічної продукції; частка населення, що живе за межею бідності; рівень безробіття; середня тривалість життя; кількість злочинів на 100 тис. населення; рівень споживання алкоголю; рівень довіри до влади; частка витрат на культуру в державних витратах
6. Економічна свобода організації (Heritage Foundation)	Державне втручання в економіку; торговельна політика; фіскальна політика; банківська сфера; контроль рівня оплати праці; ціни; майнові права та їх захищеність
7. Програма підтримки державного управління (SIGMA)	Державна служба; розроблення та реалізація політики; управління державними видатками; контроль за фінансовими операціями; державні закупівлі

Джерело: складено за матеріалами [17]

Інститут Світового банку розробив систему GRICS (Governance Research Indicator Country Snapshot) на основі

кількох сотень змінних, взятих із 25 різних джерел 18 організацій, що складається із шести індексів, які відображають шість параметрів державного управління: право голосу та підзвітність (Voice & Accountability); політична стабільність та відсутність насильства (Stability and Absence of Violence); ефективність уряду (Government Effectiveness); якість законодавства (Regulatory Quality); верховенство закону (Rule of Law) та контроль корупції (Control of Corruption). Ці параметри були виділені на основі загального визначення, згідно з яким державне управління (Governance) сприймається як сукупність традицій та інституційних утворень, за допомогою яких органи влади керують. Світовий банк розраховує цей всесвітній показник державного управління (Worldwide Governance Indicators) за даними 212 країн [17]. Він розраховується Світовим банком один раз на два роки з огляду на зіставлення 25 різних показників ефективності державного управління, які готуються на основі опитувань експертів, громадян та незалежних організацій. Найбільш вагомий результат якості традиційно показують Ісландія, Фінляндія, Нова Зеландія, Швейцарія, Норвегія та Люксембург, індекс керованості яких уже давно перевищує 90%. Практично всі показники України щодо якості державного управління у 2012–2021 роках, за даними Світового банку, щодо інших країн є невеликими. За переліченими показниками Україна перебуває в останній чверті списку країн світу. Варто зауважити, що значення практично всіх індикаторів у 2021 році було вищим, ніж у 2012 р. (табл. 2).

Оцінка* ефективності управління (діапазон приблизно від -2,5 (слабка) до 2,5 (сильна) ефективності управління) Estimate of governance (ranges from approximately -2.5 (weak) to 2.5 (strong) governance performance)

Rank** Percentile rank among all countries (ranges from 0 (lowest) to 100 (highest) rank) Ранг

Відсоток рейтингу серед усіх країн (від 0 (найнижчий) до 100 (найвищий) рейтинг)

Показник складається із шести таких індикаторів.

Право голосу та підзвітність (Voice and Accountability) – індекс, що містить показники, які дають змогу вимірювати різноманітні аспекти політичних процесів, громадянських

свобод та політичних прав, можливість участі громадян у виборах та контролі державних органів, а також цей показник демонструє ступінь незалежності преси.

Таблиця 2 – Всесвітній показник державного управління (Worldwide Governance Indicators) (значення індикаторів в Україні за 2012–2021 рр.)

Індикатор	2012	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1. Voice and Accountability (Право голосу, свобода вибору та підзвітність уряду)									
Оцінка*	-0,28	-0,14	-0,09	0,00	0,01	-0,04	0,02	0,09	0,08
Ранг**	40,38	43,35	43,84	47,78	47,29	43,48	46,86	51,69	49,28
2. Political Stability/Absence of Violence (Політична стабільність та відсутність насильства)									
Оцінка*	-0,09	-2,02	-1,96	-1,86	-1,87	-1,87	-1,42	-1,14	-1,10
Ранг**	41,71	5,71	5,24	6,67	6,67	5,66	8,96	12,26	11,79
3. Government Effectiveness (Ефективність роботи уряду)									
Оцінка*	-0,59	-0,40	-0,52	-0,58	-0,49	-0,44	-0,31	-0,38	-0,41
Ранг**	32,70	39,90	34,62	32,21	33,65	37,50	39,42	38,94	36,54
4. Regulatory Quality (Якість регулювання економічних відносин)									
Оцінка*	-0,55	-0,59	-0,60	-0,40	-0,27	-0,24	-0,20	-0,25	-0,28
Ранг**	31,28	31,25	30,77	38,46	41,35	43,75	45,19	42,79	42,79
5. Rule of Law (Верховенство закону)									
Оцінка*	-0,82	-0,83	-0,86	-0,80	-0,74	-0,74	-0,72	-0,69	-0,66
Ранг**	24,41	20,67	20,67	20,67	23,56	24,04	25,48	26,44	26,44
6. Control of Corruption (Контроль корупції)									
Оцінка*	-1,12	-1,02	-1,02	-0,85	-0,81	-0,90	-0,78	-0,81	-0,77
Ранг**	12,32	14,42	13,94	19,23	21,15	17,79	25,00	24,08	24,52

Джерело: складено за матеріалами [17]

Політична стабільність та відсутність насильства (Political Stability and Absence of Violence) – індекс, що містить групу показників, які вимірюють імовірність дестабілізації уряду та вимушеної відставки внаслідок застосування насильства (зокрема, тероризм та насильство всередині країни).

Ефективність уряду (Government Effectiveness) – критерій, що показує якість державних послуг, якість бюрократії, компетенцію державних службовців, рівень незалежності держслужби від політичного тиску, рівень довіри до політики,

проведеної урядом.

Якість регулювання економічних відносин (Regulatory Quality) – критерій, за допомогою якого оцінюється рівень соціальності державного управління, включаючи аналіз дії факторів, які суперечать ринковій економіці, як державний контроль рівня цін, контроль діяльності банків, розвитку бізнесу, регулювання міжнародних економічних відносин і торгівлі.

Верховенство закону (Rule of Law) – індекс вимірює рівень довіри громадян до законів суспільства і прихильність до виконання цих законів. Він включає показники ставлення громадян до злочину, ефективності та передбачуваності законодавчої системи, прихильності до контрактної системи.

Контроль корупції (Control of Corruption) – цей індекс відображає сприйняття корупції у суспільстві (корупція розуміється як використання влади з метою отримання приватної вигоди). Контроль ефективності протидії корупції визначається за чотирма показниками: кількість виявлених корупційних правопорушень з боку посадових осіб, державних та регіональних службовців; частка громадян та організацій, які зіткнулися з проявами корупції; співвідношення кількості виявлених корупційних правопорушень й частки громадян та організацій, що стикаються з корупцією; обсяг корупційних ринків [17].

Україна традиційно отримує гарний бал лише за показником «Право голосу, свобода вибору та підзвітність уряду». Проте динаміка зазначеної статистики маловтішна – з жодного показника помітного прогресу немає. Індекс сприйняття корупції, що розраховується Transparency International, дає змогу оцінювати рівень корупції в секторі державного управління на основі 14 експертних опитувань на теми зловживання влади, отримання особистої вигоди державними службовцями зі службового становища, підкупу посадових осіб, виплати «відкатів» під час розміщення державних замовлень, коштів і навіть оцінки ефективності антикорупційних заходів. Індекс сприйняття корупції розраховується з 1995 р. та охоплює понад 150 країн [18]. Значення індексу змінюється від 0 до 100. Чим вище значення,

тим вище місце, що посідає країна. Також варто навести дані про стан України в рейтингу Freedom House, який вказує на динаміку змін індексу сприйняття корупції (табл. 3).

Таблиця 3 – Рейтинг індексу сприйняття корупції в Україні за 2002–2021 рр.

Роки	Індекс сприйняття корупції (індекс мав шкалу від 0 (найвищий рівень корупції) до 10 (відсутність корупції))	Роки	Індекс сприйняття корупції (бали) (Бали від 0 до 49 – сприймаються як більш корумповані)	Зміни
2002	-	2012	26	-
2003	2,4	2013	25	-1
2004	2,3	2014	26	+1
2005	2,2	2015	27	+1
2006	2,6	2016	29	+2
2007	2,8	2017	30	+1
2008	2,5	2018	32	- 2
2009	2,2	2019	30	-2
2010	2,4	2020	33	+3
2011	2,3	2021	32	-1

Джерело: складено за матеріалами [18]

Україна посіла 122 місце серед 180 країн в Індексі сприйняття корупції у 2021 році, опустившись в рейтингу на 5 пунктів порівняно з минулим роком, коли вона була на 117 місці. Як зазначив виконавчий директор «Трансперенсі Інтернешнл Україна» Андрій Боровик: «Це зниження в межах похибки свідчить про період застою. Влада затягує виконання багатьох важливих антикорупційних обіцянок» [18].

Окрім рейтингу Світового банку, присвяченого оцінці якості державного управління загалом, існують міжнародні дослідження, присвячені оцінці розвитку електронного уряду в конкретній країні. Одним із них є масштабне дослідження, проведене фахівцями ООН, – United Nations E-Government Survey 2012 (до цього дослідження проводились у 2005, 2008 та

2010 рр.). Звіт мав назву «Рівень розвитку електронного уряду під час фінансової та економічної кризи» [19]. За цією методикою основний індекс – це показник розвитку електронного уряду (E-government development index) у тій чи іншій державі. Це комплексний індекс, що базується на таких трьох компонентах:

1. Індекс вебпослуг (Online service), що визначає ступінь розвитку вебпослуг з боку електронного уряду.

2. Індекс телекомунікаційної інфраструктури (Telecommunication Infrastructure component), що оцінює рівень оснащення громадян засобами ІКТ.

3. Індекс людського капіталу (Human capital component), що показує рівень освіченості громадян і їхню готовність користуватися інформаційними послугами.

Індекс розвитку державних вебсайтів складається за результатами обстеження сайтів уряду та п'яти основних міністерств (освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, праці та фінансів).

Індекс розвитку телекомунікаційної інфраструктури оцінює інтегральну доступність основних телекомунікаційних послуг населенню країни (проникнення фіксованого та мобільного телефонного зв'язку, мережі «Інтернет», телебачення).

Індекс розвитку людського капіталу розраховується на основі даних ЮНЕСКО та Програми розвитку ООН [20–21]. У табл. 4 наведено дані щодо показника розвитку електронного уряду для країн першої десятки, що беруть участь у рейтингу.

Як можна побачити, на першому місці у 2012 та 2014 рр. була Південна Корея. Україна останніми роками перейшла з 87 у 2014 р. на 46 місце у 2022 р. І цим зробила великий крок до ефективного формування та розвитку електронного уряду.

Експерти ООН виділили чотири стадії зрілості електронного уряду, зазначений підхід загальноновизнаний і цитується практично в усіх джерелах, присвячених формуванню та розвитку електронного уряду у світі [20]. Це такі стадії:

Таблиця 4 – Рейтинг країн світу за рівнем розвитку електронного уряду (The United Nations: E-Government Development Index 2012, 2014, 2022 pp.)

Позиція країни (рейтинг)	2022		2014		2012	
	Країна	Індекс розвитку електронного уряду	Країна	Індекс розвитку електронного уряду	Країна	Індекс розвитку електронного уряду
1	Данія	0.9717	Південна Корея	0.9462	Південна Корея	0.9283
2	Фінляндія	0.9533	Австралія	0.9103	Нідерланди	0.9125
3	Південна Корея	0.9529	Сінгапур	0.9076	Англія	0.8960
4	Нова Зеландія	0.9432	Франція	0.8938	Данія	0.8889
5	Ісландія	0.9410	Нідерланди	0.8897	США	0.8687
6	Швеція	0.9410	Японія	0.8874	Франція	0.8635
7	Австралія	0.9405	США	0.8748	Швеція	0.8599
8	Естонія	0.9393	Англія	0.8695	Норвегія	0.8593
9	Нідерланди	0.9384	Нова Зеландія	0.8644	Фінляндія	0.8505
10	США	0.9151	Фінляндія	0.8449	Сінгапур	0.8474
46	Україна	0.8029	Україна (87 місце)	0.5032	Україна (68 місце)	0.5653

Джерело: складено за матеріалами [20–21]

1) початкова присутність. На цій стадії у вебпросторі має бути доступна базова інформація про уряд. Це може бути офіційний вебсайт, де є посилання на міністерства та державні департаменти (освіти, охорони здоров'я, соцзабезпечення, праці, фінансів тощо), посилання на регіональні уряди, а також наведені деякі архівні документи, переважно у статичному вигляді;

2) розширена присутність. На цій стадії через вебінтерфейс повинні бути доступні не тільки окремі архівні, а й поточні оперативні документи: нормативні акти, розпорядження, постанови, звіти, новини, повідомлення, бази

даних, що скачуються, водночас на сайті має бути розділи «Карта сайту» та «Пошук». На сайті має бути розміщений набір документів, які розкривають політику держави на перспективу (у галузі розвитку інформатизації, соцзабезпечення, охорони здоров'я тощо). На цій стадії розвитку інформація, як і раніше, доступна в одному напрямку – від електронного уряду до громадян;

3) транзакційна присутність. На цій стадії вже має бути реалізована двостороння взаємодія між громадянами та державою. З'являється можливість сплати податків, подання заявок на отримання ID-карток, свідоцтв про народження та паспортів, оновлення ліцензій. На цій стадії громадяни отримують можливість сплачувати штрафи за порушення правил дорожнього руху та поштові відправлення. Вони можуть брати участь у торгах за допомогою захищених каналів зв'язку;

4) мережна присутність. Уряд сприяє залученню громадян до процесу ухвалення рішень та двостороннього відкритого діалогу на базі інтерактивних сервісів, таких як заповнення веббанкет, онлайн-ових обговорень тощо.

Досліджуючи зазначений рейтинг, необхідно зауважити, що країни-лідери нині перебувають (за окремими послугами) вже на 3-й та 4-й стадіях зрілості електронної держави (юридично значуща та повністю електронна взаємодія з державою). Більшість країн у світі до цих стадій лише переходить. Щодо України, то на сьогодні більшість органів влади подолали другу стадію – розширену присутність (надається можливість отримання електронних форм документів та заяв). Електронний уряд, що визначається як система державного управління, яка використовує електронні засоби обробки, передавання та поширення інформації, за правильної реалізації є потужним інструментом підвищення якості державного управління, оскільки дає змогу: надавати державні послуги дистанційно (наприклад, через мережу «Інтернет»), що робить послуги більш доступними та скорочує кількість особистих контактів між державними службовцями та одержувачами послуг; надавати державні послуги швидше та за меншу кількість ітерацій завдяки автоматизації окремих елементів адміністративних процесів [22].

Перелічені вище характеристики якості управління можуть бути об'єктивно виміряні, зокрема за допомогою індикаторів, підтримуваних незалежними від органів і структур державної влади організаціями.

Висновки та перспективи. Для підвищення ефективності державного управління окремими сферами громадського життя в Україні необхідно запроваджувати систематичну оцінку їхньої діяльності. Реалізація цілей та завдань систематичної оцінки дасть можливість: максимально зорієнтувати ДУ різних сфер на досягнення цілей та дотримання обмежень економічного розвитку; сформувати адекватний поставленим цілям організаційний та нормативно-правовий механізм їх досягнення; забезпечити звітність та систематичну оцінку результатів програмно-цільової діяльності, вироблення на її основі заходів щодо коригування дії; підвищити результативність, продуктивність, ефективність та якість роботи управлінської діяльності в будь-якій галузі. Надалі під час досліджень необхідно сформувати ефективну систему державного управління процесами соціально-економічного розвитку з урахуванням сучасних вимог щодо забезпечення прозорості та ефективності діяльності державних інститутів. Для підвищення ефективності державного управління окремими сферами громадського життя в Україні необхідно запроваджувати систематичну оцінку їхньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Політологічний енциклопедичний словник / уклад. В. Б. Авер'янов, І. В. Алексєнко, С. С. Андрєєв, В. Г. Антоненко, О. В. Антонюк / Інститут держави та права ім. В. М. Корецького НАН України. *Українська асоціація політологів* / відп. ред. Ю.С. Шемшученко / упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., дод. і перероб. Київ : Генеза, 2014. 735 с.
2. Державне управління та державна служба : Словник-довідник / уклад. О. Ю. Оболенський. Київ : КНЕУ, 2015. 480 с.
3. Бакуменко В. Д., Белоусова О. С., Белоусов В. М. Принципи оцінки ефективності і результативності реформування державного управління. *Public Administration and Regional Development*. 2020. № 7. С. 286–304. DOI : <https://10.34132/pard2020.07.14>.
4. Державне управління, державна служба та місцеве самоврядування : монографія / за ред. О. Ю. Оболенського. Хмельницький : Поділля, 2009. 568 с.
5. Рудченко О. Управління державним сектором : проблеми та перспективи. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2011. Вип. 2(5). URL : <https://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11roytpr.pdf> (дата звернення : 12.04.2023).
6. Державне управління : філософські, світоглядні та методологічні проблеми : монографія / за ред. В.М. Князєв. Київ : Міленіум, 2013. 320 с.
7. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і зрозуміти з аналізу державної політики та економіки. Київ : Основи, 2016. 510 с.
8. Гілко В. І., Кормич Л. І., Гансова О. О. Соціальні орієнтири державної політики. Діагностика соціального розвитку Одеського регіону / Національна академія держ.

- управління при Президентові України. Одеський регіональний ін-т держ. управління. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2005. 376 с.
9. Грабовський С. Державне утвердження України в другій половині ХХ століття / Українська федеральна кредитна спілка «Самопоміч» м. Нью-Йорка. Координаційний комітет допомоги Україні (США). Центр «Українознавство» Товариства «Знання» України. Київ : Знання України, 2002. 78 с.
 10. Худавердієва В. А. Політико-економічні аспекти української євроінтеграції : реальність і перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2022. Вип. 44. С. 116–123. DOI : <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-44-18>.
 11. Конституція України від 28 червня 1996 року із змінами та доповненнями. Офіційне інтернет-представництво президента України. URL : <https://www.president.gov.ua> (дата звернення : 12.04.2023).
 12. Даніель Кауфманн, Арт Край та Массімо Мاستруцці. Індикатори управління у всьому світі : короткий виклад методології, даних та аналітичних питань. *Робочий документ Світового банку з дослідження політики* № 5430. 2010. URL : http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1682130 (дата звернення : 18.05.2023).
 13. Ніколіна І. І. Модель інтегральної оцінки цифрового врядування на місцевому рівні. *Ефективність державного управління : зб. наук. пр.* Вип. 4(65) : у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2020. С. 155–166. DOI : <https://doi.org/10.33990/2070-4011.65.2020.226469>.
 14. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Вип. 4 (65) : у 2 ч. / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2020. 226 с. DOI : <https://doi.org/10.33990/2070-4011.65.2020>.
 15. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 - 2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України № 67-р від 17.01.2018 р. Офіційний вебпортал парламенту України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#n13> (дата звернення : 18.05.2023).
 16. Деякі питання цифрового розвитку : постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2019 р. № 56. Офіційний вебпортал парламенту України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-%D0%BF> (дата звернення : 18.05.2023).
 17. Всесвітні показники управління (WGI). Повний інтерактивний доступ до зведених показників і базових вихідних даних. *Worldbank* : вебсайт. URL : <https://info.worldbank.org/governance/wgi/> (дата звернення : 18.05.2023).
 18. Index of perception of corruption. Freedom in the world : Ukraine. *Transparency International* : website. URL : <https://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення : 18.05.2023).
 19. E-Government Development Index. United Nation E-Government Knowledgebase. 2018. *UN E-Government Knowledgebase* : website. URL : <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/180-Ukraine> (дата звернення : 18.05.2023).
 20. Дослідження ООН : Рейтинг країн світу за рівнем розвитку електронного уряду 2012 року. Центр гуманітарних технологій. 09.03.2012. *Гуманітарний портал*. URL : <https://gtmarket.ru/news/2012/03/09/4102> (дата звернення : 18.05.2023).
 21. Global E-Government Development Index. United Nations Department of Economic and Social Affairs (UNDESA). *United Nations* : website. URL : <https://desapublications.un.org/publications/un-e-government-survey-2022> (дата звернення : 18.05.2023).
 22. Тараніч О. В., Ярошенко О. П. Ефективність управління об'єктами державного сектору України. *Економіка і організація управління*. 2019. № 1(33). С. 103–109. DOI : <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2019.1.11>.

References

1. Averianov, V. B., Aleksieienko, I. V., Andrieiev, S. S., Antonenko, V. H. & Antoniuk, O. V. (Comp). Yu. S. Shemshuchenko (Ed). (2014). *Politolohichnyj entsyklopedychnyj slovnyk* [Political

- science encyclopedic dictionary]. (V. P. Horbatenko (Comp.)). K.: Heneza [in Ukrainian].
2. Obolens'kyj, O. Yu. (Comp). (2015). *Derzhavne upravlinnia ta derzhavna sluzhba: Slovnyk-dovidnyk* [Public administration and public service: Dictionary-reference]. K.: KNEU [in Ukrainian].
 3. Bakumenko, V. D., Bielousova, O. S. & Bielousov, V. M. (2020). Pryntsypy otsinky efektyvnosti i rezul'tatyvnosti reformuvannia derzhavnogo upravlinnia [Principles of evaluating the effectiveness and efficiency of public administration reform]. *Public Administration and Regional Development*, 7, 286–304. DOI: <https://10.34132/pard2020.07.14> [in Ukrainian].
 4. Obolens'kyj, O. Yu. (2009). *Derzhavne upravlinnia, derzhavna sluzhba ta mistseve samovriaduvannia* [Public administration, public service and local self-government]. Khmel'nyts'kyj: Podillia [in Ukrainian].
 5. Rudchenko, O. (2011). Upravlinnia derzhavnym sektorom: problemy ta perspektyvy [Public sector management: problems and prospects]. *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava*, 2(5). Retrieved from <https://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11roytpt.pdf> [in Ukrainian].
 6. Kniaziev, V. M. (Ed). (2013). *Derzhavne upravlinnia: filosofski, svitohliadni ta metodolohichni problemy* [Public administration: philosophical, worldview and methodological problems]. Kyiv: Milenium [in Ukrainian].
 7. Kiliievych, O. (2016). *Anhlo-ukrainskyj hlosarij terminiv i zrozumity z analizu derzhavnoi polityky ta ekonomiky* [Anglo-Ukrainian glossary of terms and understanding from the analysis of state policy and economy]. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
 8. Hilko, V. I., Kormych, L. I. & Hansova O. O. (2005). *Sotsialni oriientyry derzhavnoi polityky. Diahnostyka sotsialnoho rozvytku Odeskoho rehionu* [Social guidelines of state policy. Diagnostics of the social development of the Odesa region]. O.: ORIDU NADU [in Ukrainian].
 9. Hrabovskij, S. (2002). *Derzhavne utverdzhennia Ukrainy v druhij polovyni XX stolittia* [Statehood of Ukraine in the second half of the 20th century]. Kyiv: Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
 10. Khudaverdieva, V. A. (2022). Polityko-ekonomichni aspekty ukrains'koi ievrointehratsii: real'nist' i perspektyvy [Political and economic aspects of Ukrainian European integration: reality and prospects]. *Naukovyj visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, 44, 116–123. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-44-18> [in Ukrainian].
 11. Constitution of Ukraine from June 28, 1996 with amendments and additions. *Ofitsiine internet-predstavnytstvo prezidenta Ukrainy*. Retrieved from <https://www.president.gov.ua> [in Ukrainian].
 12. Daniel Kaufmann, Art Kraj & Massimo Mastruttsi (2010). Indykatory upravlinnia u vsomu sviti: korotky vyklad metodolohii, danykh ta analitychnykh pytan [Global Governance Indicators: A Summary of Methodology, Data and Analytical Issues]. *Robochyj dokument Svitolvoho banku z doslidzhennia polityky № 5430*. Retrieved from http://papers.ssm.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1682130 [in Ukrainian].
 13. Nikolina, I. I. (2020). Model intehralnoi otsinky tsyvrovoho vriaduvannia na mistsevomu rivni [Model of integral assessment of digital governance at the local level]. *Efektynist' derzhavnogo upravlinnia: zb. nauk. Pr.* 4(65) V. S. Zahorskoho, A. V. Lipentseva (Ed). Lviv: LRIDU NADU, 155–166. DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.65.2020.226469> [in Ukrainian].
 14. Zahorskii, V. S., Lipentsev, A. V. (Ed). (2020). *Efficiency of public administration: zb. nauk. pr. Lvivskoho rehionalnoho instytutu derzhavnogo upravlinnia Natsionalnoi akademii derzhavnogo upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy* [Efficiency of public administration. Coll. of science Ave. of the Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine.], 4(65). Lviv: LRIDU NADU. DOI: <https://doi.org/65.10.33990/2070-4011.65.2020> [in Ukrainian].
 15. On the approval of the Concept of Development of the Digital Economy and Society of Ukraine for 2018-2020 and the approval of the plan of measures for its implementation: order of the Cabinet of Ministers of Ukraine from January 17 2018, № 67-r. *Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#m13> [in Ukrainian].
 16. Some issues of digital development: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from January 30 2019, № 56. *Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56-2019-%D0%BF> [in Ukrainian].
 17. Vsesvitni pokaznyky upravlinnia (WGI). Povnyi interaktyvnyi dostup do zvedenykh pokaznykiv i bazovykh vykhidnykh danykh. *Worldbank*: website. Retrieved from

- <https://info.worldbank.org/governance/wgi/> [in English].
18. Індекс сприйняття корупції. Freedom in the world: Ukraine. *Transparency International's* website. Retrieved from <https://cpi.ti-ukraine.org/> [in English].
 19. E-Government Development Index. United Nations E-Government Knowledgebase. 2018. *UN E-Government Knowledgebase*: website. Retrieved from <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/180-Ukraine> [in English].
 20. Doslidzhennia OON: Rejtynh krain svitu za rivnem rozvytku elektronnoho uriadu 2012 roku. Tsentri humanitarnykh tekhnolohij [UN study: Ranking of the countries of the world by the level of development of electronic government in 2012. Center for humanitarian technologies]. 09.03.2012 r. *Humanitarian portal*. Retrieved from <https://gtmarket.ru/news/2012/03/09/4102> [in English].
 21. Global E-Government Development Index. United Nations Department of Economic and Social Affairs (UNDESA). *United Nations*: website. Retrieved from <https://desapublications.un.org/publications/un-e-government-survey-2022> [in English].
 22. Taranych, O. V., Yaroshenko, O. P. (2019). Efektyvnist upravlinnia ob'ektamy derzhavnoho sektoru Ukrainy [Effectiveness of management of public sector objects of Ukraine]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, 1(33), 103–109. DOI : <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2019.1.11>. [in Ukrainian].

PUBLIC MANAGEMENT AS A VARIETY OF SOCIAL MANAGEMENT: THE PRICE OF EFFICIENCY

Khudaverdiyeva Viktoriya

Abstract. The article is devoted to the study of the problem of assessing the effectiveness and efficiency of administrative management in the process of reforming in the field of public administration. The article examines the essence of state management as a phenomenon that lies outside the legal sphere, since management is a property of all organized systems that exist not only in the state and social spheres, but also in other areas. Despite the fact that the field of law plays a derivative role in relation to public administration, being one of its objective manifestations, in order to analyze the peculiarities of administrative relations, it is necessary to understand the nature and signs of public administration. The main issues of organizing and ensuring the functioning of state administration in Ukraine are considered. Special attention is paid to measuring the effectiveness of public administration from general approaches to specific subject-specific approaches. Assessment of the effectiveness of management is necessary not only for state authorities, but also for society, which allows monitoring the quality of the activities of state institutions. The criteria for the effectiveness of public administration are formed on the basis of the system of subjective values expressed in the ideology of the social-state system, in the strategic goals of the ruling subject – the political course, in the concepts, political attitudes and norms of the administration system, behind which are common national-state interests. Public administration is focused on purposeful change of the managed public object for the benefit of the latter and the state. The effectiveness of management in any area is ultimately measured by the extent to which this goal is achieved. In further studies, it is necessary to form an effective system of state management of socio-economic development processes taking into account modern requirements for ensuring transparency and efficiency of state institutions. In order to increase the efficiency of state management of certain spheres of public life in Ukraine, it is necessary to introduce a systematic assessment of their activities.

Key words: public administration, social administration, state authorities, efficiency of public administration, state.